

NORGES HØYESTERETT

Den 18. oktober 2005 avsa Høyesterett kjennelse i

HR-2005-01638-A, (sak nr. 2005/584), straffesak, anke,

Den offentlige påtalemyndighet

B

(statsadvokat Rune Høgberg)

(bistandsadvokat: advokat K. Holst-Sæther)

mot

A

(advokat Berit Reiss-Andersen)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Rieber-Mohn**: Saken gjelder straffutmålingen ved en forbrytelse mot straffelovens § 195 første ledd annet straffalternativ, der en ungdom på vel 18 år og 10 måneder hadde samleier med en pike på vel 13 år og 8 måneder, og dessuten utmåling av oppreisning til fornærmede.
- (2) Jæren tingrett avsa 17. september 2004 dom med slik domsslutning:
 - ”1. A, fnr 180285 33523, dømmes for forbrytelse mot strl § 195 første ledd andre straffalternativ til fengsel i 2 –to– år. Fullbyrdelsen av 1 –ett– år og 10 –ti– måneder av fengselsstraffen utstår med en prøvetid på 2 –to– år, jf strl §§ 52 flg.
 2. Til fradrag i den ubetingede del av fengselsstraffen kommer 1 –én– dags varetektsfengsel.
 3. A betaler erstatning til B med 5 000 –femtusen– kroner. Beløpet forfaller til betaling 2 –to– uker fra dommens forkynnelse.
 4. Saksomkostninger idømmes ikke.”
- (3) I saken hadde aktor lagt ned påstand om oppreisning til fornærmede B med inntil 30 000 kroner.

- (4) Rogaland statsadvokatembeter anket over straffutmålingen og anførte at den ubetingede del av straffen skulle ha vært fastsatt til fengsel i 1 år. Også avgjørelsen om oppreisning til fornærmede ble undergitt ny behandling i lagmannsretten.
- (5) Gulating lagmannsrett avsa 4. mars 2005 kjennelse med slik slutning:
- ”Anken forkastes.”**
- (6) Påtalemyndigheten har anket kjennelsen til Høyesterett og anført at den ubetingede del av straffen skulle ha vært fastsatt til fengsel i 8 måneder. På vegne av fornærmede har bistandsadvokaten begjært oppreisningskravet tatt opp til ankebehandling og anført at den idømte oppreisningen er for lav.
- (7) For Høyesterett har aktor særlig anført at den ubetingede del av straffen som tingretten har fastsatt, og som lagmannsretten sluttet seg til, er for lav. Det er i første rekke vist til at det ikke forelå et kjæresteforhold mellom domfelte og fornærmede, og at domfelte har utnyttet den særlig sårbare situasjon som fornærmede befant seg i etter foreldrenes skilsmisse.
- (8) Bistandsadvokaten har i korthet anført at den oppreisning som de tidligere instanser har idømt, er altfor lav i henhold til rettspraksis. Det er vist til den generelle risiko som denne form for forbrytelser medfører for fremtidige psykiske problemer, og at det konkret kan påvises visse skadevirkninger i denne saken.
- (9) Forsvareren har i korthet anført at den fastsatte straff og oppreisning er riktig etter den foreliggende rettspraksis. Det hadde gjennom lengre tid vært et så nært og fortrolig forhold mellom domfelte og fornærmede, at det må likestilles med et kjæresteforhold. Det er ingen holdepunkter for utnyttelse fra tiltaltes side.
- (10) *Jeg er kommet til at påtalemyndighetens anke må forkastes, og at det ikke er grunnlag for å øke oppreisningsbeløpet.*
- (11) Lagmannsretten har sluttet seg til tingrettens beskrivelse av sakens faktiske hendelsesforløp. Jeg gjengir følgende fra tingrettens dom:

”Retten har på denne bakgrunn funnet det bevist at tiltalte høsten 2002, sammen med en kamerat, ble leietaker i kjellerleiligheten hos familien C på X. I huset bodde B sammen med sine foreldre og sine tre yngre søsken. Tiltalte er fra Y og leiet seg inn hos familien C for å gå på skole.

Tiltalte fikk raskt god kontakt med familien C, og han var blant annet barnevakt for Bs søsken. Tiltalte ble særlig fortrolig med B. Hennes foreldre gikk fra hverandre i september 2003, og B flyttet da ut sammen med sin mor og sine søsken. Hun var imidlertid ofte på besøk hos faren og hos tiltalte. B delte mange av sine tanker om foreldrenes skilsmisse med tiltalte, og de har begge forklart om et nært vennskap med mye samvær. B var også ofte med når tiltalte var sammen med sine venner i kjellerleiligheten og andre steder. De sendte mye sms-meldinger til hverandre når de ikke var sammen.

Tiltalte feiret julehelgen 2003 hos sine foreldre i Y. Mens han var der sendte han og B en del sms-meldinger til hverandre. Her spurte B blant annet om å få ligge med tiltalte. Hun forklarte i retten at hun var litt forelsket i ham og håpte at de ville komme sammen.

Tiltalte kom tilbake fra Y trolig den 28 12 03. Mellom dette tidspunkt og den 09 01 04 hadde tiltalte og B samleie minst tre ganger, dels i kjellerleiligheten og dels på Z i tiltaltes bil.

Like etter denne perioden overhørte Bs far, D, at B fortalte om samleiene til en venninne. Han konfronterte B med det han hadde hørt og anmeldte tiltalte til politiet.”

- (12) De samleier som tiltalte er kjent skyldig i, og som de tidligere instanser har ansett som et sammenhengende straffbart forhold, har en minstestraft på fengsel i to år, jf. straffelovens § 195 første ledd annet straffalternativ. En forbrytelse mot denne straffebestemmelse vil normalt lede til en ubetinget fengselsstraff, men hvor aldersforskjellen mellom tiltalte og fornærmede ikke er så stor, og hvor det foreligger et kjæresteforhold mellom dem, vil deldom med en relativt lang betinget del være et aktuelt alternativ, jf. Rt. 2005 side 564 avsnitt 20 med videre henvisninger til rettspraksis. Det er i denne kjennelsen pekt på at deldom også har vært benyttet når det foreligger en uforbeholden tilståelse, jf. straffelovens § 59 annet ledd.
- (13) Tingretten beskrev forholdet mellom domfelte og fornærmede som nært og fortrolig. Det utviklet seg fra domfelte flyttet inn høsten 2002, og ble særlig styrket under en vanskelig periode høsten 2003, da fornærmedes foreldre gikk fra hverandre. Tingretten fant at forholdet mellom dem ”iallfall må få nesten samme betydning for straffutmålingen som et kjæresteforhold”. Som lagmannsretten finner jeg å kunne slutte meg til tingrettens premisser på dette punkt.
- (14) Det må bebreides domfelte at han ikke sto i mot fornærmedes initiativ til å ville ligge med ham, særlig når man tar i betraktning at hun hadde gjennomlevd en vanskelig tid. Jeg finner imidlertid ikke grunnlag for å karakterisere domfeltes atferd som en utnyttelse av hennes vanskelige situasjon.
- (15) Det må også – som tingretten anfører – i formildende retning legges vekt på at domfelte straks erkjente det straffbare forhold under første politiavhør. Det forenklet den videre straffesaksbehandlingen og sparte fornærmede for risikoen for ikke å bli trodd.
- (16) På denne bakgrunn er jeg enig i at den ubetingede del av straffen settes til fengsel i 60 dager.
- (17) Fornærmede har også krevet oppreisning og anført at 5 000 kroner, som er tilkjent av de tidligere instanser, er altfor lite. Etter skadeserstatningslovens § 3-5, jf. § 3-3, kan den som dømmes for forbrytelse mot straffelovens § 195, pålegges å betale fornærmede oppreisning. Ingen har krav på oppreisning, og ved avgjørelsen skal det blant annet legges vekt på ”handlingens art”. Den beskrivelse av handlingen som jeg tidligere har gitt, tilsier under ingen omstendighet et høyt oppreisningsbeløp. Bistandsadvokaten har anført at det generelt er en risiko for senvirkninger hos fornærmede med blant annet psykiske problemer, og at hun faktisk har hatt konsentrasjonsvansker, vekttap og søvnproblemer. Lagmannsretten har her uttalt:

”Selv om det generelt er en risiko for at barn som debuterer seksuelt i en alder av 13-14 år vil utvikle psykiske problemer senere i livet, må det antas at risikoen er mindre i en situasjon der partene har kjent hverandre over tid som i nærværende sak, og hvor aldersforskjellen mellom partene er moderat. Det er under ankeforhandlingene dokumentert at fornærmede har hatt psykiske problemer. Den nærmere årsak til disse

er ikke nærmere klarlagt, og etter lagmannsrettens oppfatning er det sannsynlig at både foreldrenes skilsmisse og anmeldelsen av nærværende sak i det minste har vært medvirkende faktorer av betydning.”

- (18) Jeg kan slutte meg til det som her uttales og kan ikke se at det endres ved den tilleggsuttalelsen som er gitt av psykolog Eldrid Robberstad i Hå kommune, og som er fremlagt for Høyesterett.
- (19) Når de tidligere instanser er kommet til at oppreisning bør tilkjennes, har jeg ikke noe å bemerke til det beløp de er kommet frem til.
- (20) Jeg stemmer for denne

K J E N N E L S E :

Anken forkastes.

- (21) Dommer **Støle**: Jeg er kommet til at anken må tas til følge ved at den ubetingede delen av fengselsstraffen settes høyere, og at oppreisningsbeløpet økes vesentlig.
- (22) Det fremgår av rettspraksis at det skal reageres med ubetinget fengselsstraff ved overtredelse av straffeloven § 195 første ledd annet straffalternativ. Minstestrafen på to år er ikke til hinder for at det avses deldom, og, som nevnt av førstvoterende, gir rettspraksis eksempler på at en ganske lang betinget del har vært idømt når det foreligger slike omstendigheter som han har vist til. For forhold begått etter lovendringen 11. august 2000 er det likevel bare ett eksempel på at Høyesterett har satt den ubetingede delen så vidt lavt som til 90 dager, jf. Rt. 2002 side 1350. I Rt. 2002 side 785 ble den ubetingede delen satt til 30 dager, men har var de straffbare forhold begått før lovendringen.
- (23) Jeg er enig i det førstvoterende fremholder om betydningen av domfeltes uforbeholdne tilståelse og aldersforskjellen i forhold til fornærmede. Derimot kan jeg ikke fullt ut slutte meg til det syn at forholdet mellom domfelte og fornærmede var av en slik karakter at det må få ”nesten samme betydning for straffutmålingen som et kjæresteforhold”, jf. tilslutningen til tingrettens premisser. I Rt. 2002 side 785 er forholdet omtalt som ”...eit kjærasteforhold som var kjent og akseptert i omgivnadene”. Dette er ikke situasjonen i vår sak.
- (24) Jeg mener at den ubetingede delen av straffen på to år passende kan settes til 120 dager.
- (25) Når det gjelder oppreisning etter skadeserstatningsloven § 3-5 jf. § 3-3, skal jeg bemerke:
- (26) Som førstvoterende påpeker, har ingen krav på oppreisning. Det ligger i dette at domstolene etter en konkret vurdering kan unnlate å pålegge domfelte å betale oppreisning, slik det for eksempel ble gjort i Rt. 2002 side 785. Men når vilkårene blir funnet å foreligge og oppreisning tilkjennes, må det etter mitt syn søkes unngått at det fastsettes oppreisning til noen få tusen kroner. Det er ikke formålstjenlig og er egnet til å virke mot sin hensikt å fastsette bagatellmessige beløp ved denne type krenkelser. Jeg er for øvrig enig med Gulating lagmannsrett som i dom 19. oktober 2004, se Rt. 2005 side 29, gir uttrykk for at fastsettelse av oppreisningsbeløp i saker med seksuallovbrudd mot barn ikke kan være upåvirket av den betydelige økning av normalnivået for

oppreisningserstatning for voldtekt som har funnet sted i de senere år, jf. Rt. 2003 side 1580 og Rt. 2003 side 1586. Dersom det først tilkjennes oppreisning, bør beløpene i hvert fall ikke ligge under et nivå på 25 000 kroner.

- (27) Da jeg etter rådslagningen vet at jeg er i mindretall, former jeg ingen konklusjon.
- (28) Kst. dommer **Kaasen:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende, dommer Rieber-Mohn.
- (29) Dommer **Flock:** Likeså.
- (30) Dommer **Coward:** Likeså.
- (31) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

K J E N N E L S E :

Anken forkastes.

Riktig utskrift bekreftes: